herpy

GECKOR

Turner's thick-toed gecko

Chondrodactylus turneri

Chondrodactylus turneri är en kraftig, nattaktiv gecko från savann och klippland i södra och östra Afrika, med stora orange ögon, bruna band och vidhäftande lameller under tårna. Den är lätt att hålla, men skygg och snabb, så den passar bäst för den som vill titta på sitt djur och inte ta upp det.

Familj: Gekkonidae Tidigare namn: *Pachydactylus turneri; Homodactylus turneri*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-22 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**6-10 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Klipplevande**
Biotop	**Savann och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 40 × 40 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**25-28 °C**
Värmeplats	**33-35 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**30-50 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**50-60 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Chondrodactylus turneri är en robust, medelstor gecko med brett, triangulärt huvud och tillplattad kropp. Den har stora, kölade knölar på ryggen, som sitter i regelbundna rader och gör huden grov att se på, och en svans med tydliga ringar av kantiga fjäll. Grundfärgen är sandbrun till mellanbrun, ofta med en rödaktig eller grånande ton, och över ryggen går mörka tvärband, som är tydligast längst fram. Under tårna sitter breda vidhäftande lameller, så att djuret kan klättra på sten och murar. Ögonen är stora och orange.

Vuxna djur mäter omkring 10 cm från nos till kloak och 15-22 cm med svans. Vikten är inte känd. Livslängden är troligen 6-10 år, som hos närbesläktade geckor av samma storlek.

Arten beskrevs av John Edward Gray 1864 som *Homodactylus turneri* och uppkallades efter den brittiske entomologen James Aspinall Turner. Den räknades länge som en underart till *Pachydactylus bibronii*, och i många år hette den *Pachydactylus turneri*. Släktet *Chondrodactylus* utvidgades 2005, så att det även rymmer en rad tidigare *Pachydactylus*-arter. Gränsen mot den närbesläktade *Chondrodactylus laevigatus* har varit oklar, och delar av den äldre litteraturen om *turneri* handlar i själva verket om *laevigatus*. Det betyder att äldre skötselråd och utbredningskartor måste läsas med förbehåll.

I terrariet är den ett djur att titta på. Den är snabb, kan hoppa flera centimeter och är svår att fånga om den kommer ut. Temperamentet skiftar från dag till dag, och hantering kan inte rekommenderas.

Utbredning och livsmiljö

Chondrodactylus turneri förekommer i södra och östra Afrika: Sydafrika, Botswana, Zimbabwe, Moçambique, Zambia, Malawi och Tanzania, och med frågetecken även Eswatini. Kenya och Rwanda nämns dessutom, och det finns registrerade fynd från Kenya, Eswatini och Namibia. Några av de yttre fynden kan bero på förväxling med *laevigatus*, så kartan visar bara de länder där arten är bäst belagd. I Sydafrika är den känd från bland annat Gauteng, Limpopo, Mpumalanga, KwaZulu-Natal och North West.

Typlokalen är Tete i Moçambique vid Zambezifloden, men typseriens djur kommer sannolikt från flera platser i nedre Zambezidalen. Arten har införts till Florida i USA och troligen också till Nya Zeeland. Prickarna på kartan är registrerade fynd, och de omfattar också enstaka fynd utanför Afrika, som härrör från införda djur.

> **Naturlig utbredning:** Sydafrika, Zimbabwe, Moçambique, Botswana, Eswatini, Tanzania, Malawi och Zambia.

LIVSMILJÖ

Chondrodactylus turneri är nattaktiv och lever på klippor och byggnader. Livsmiljöerna är snår och torra akaciaskogar på savannen, stenrösen och torra skogar i savannens kant, och dessutom byar, där det finns gömslen i murverket och gott om flugor. Gemensamt för platserna är att det finns många gömslen där djuret kan skyla sig från dagens värme.

I naturen föredrar geckorna stora stenar med många springor. Många djur delar samma stenar, upp till åtta på en enda. Unga djur är oftare ute i det öppna än de vuxna, och aktiviteten varierar med månfasen och tiden på natten. Arten är en gömslejägare som tar ryggradslösa djur och i övrigt det den kan fånga och övermanna.

Exakta temperaturer och luftfuktighet för livsmiljöerna är inte dokumenterade. Klimatet är övervägande torrt med en regntid på några månader.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett par ska ha ett terrarium på minst 60 × 40 × 40 cm (längd × bredd × höjd), gärna 80 × 40 × 40 cm, för mer plats ger bättre möjlighet att skapa både varma och svala zoner. *Chondrodactylus turneri* rör sig bara lite och ligger stilla när den inte störs, så det är gömställen och struktur som räknas, inte volym. Skötselvärdena är delvis lånade från de nära släktingarna *Chondrodactylus bibronii* och *Chondrodactylus angulifer*.

Inred med stora stenar, korkbark och rötter, så att det uppstår många springor på olika höjd. Stenarna ska stå stabilt på terrariets botten eller vara ihoplimmade, så att de inte kan glida ner över djuret. En strukturerad bakvägg av kork eller skum ger mer klätteryta. Som bottensubstrat fungerar kokosfiber, där honan också gärna gräver ner sina ägg. Konstgjorda växter eller ett par robusta levande växter ger extra skydd, och djuret gör dem ingen skada.

Locket ska sluta tätt och ha ventilation. Arten är snabb och hoppar, och en gecko som har kommit ut är svår att fånga igen.

TEMPERATUR

Håll 25-28 °C på dagen, och skapa en varm plats, till exempel en sten under en spotlampa, där temperaturen når 33-35 °C. Djuren sätter sig gärna på den uppvärmda stenen när ljuset släcks och tar värmen därifrån. På natten får temperaturen sjunka till rumstemperatur, 18-22 °C.

Använd en värmelampa eller spotlampa i den ena änden, styrd av en termostat, så att djuret själv kan välja mellan varmt och svalt. Mät med digitala termometrar i båda ändar av terrariet. Arten har ingen känd vintervila. Undvik längre tid över 35 °C.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Chondrodactylus turneri lever på torra klippor och i savann, så luften ska hållas förhållandevis torr, omkring 30-50 %, som hos släktingarna *Chondrodactylus bibronii* och *Chondrodactylus angulifer*. Sprayning sent på kvällen eller på natten efterliknar de naturliga förhållandena, och en vattenskål höjer mest luftfuktigheten, medan djuren nästan inte dricker ur den.

Ställ ändå in en låg skål med friskt vatten i den svala änden och byt det regelbundet. Spraya ljummet vatten på en del av terrariet på kvällen, så att djuret kan slicka i sig dropparna, men låt substratet torka upp igen under dagen. Ha ett fuktigt gömställe med lätt fuktig sphagnum eller vermikulit tillgängligt, särskilt när djuret ska ömsa hud och när honan ska lägga ägg.

LJUS OCH UVB

Chondrodactylus turneri är nattaktiv och sover i springorna på dagen, så den behöver inget kraftigt ljus. Ha en timer som tänder och släcker ljuset, så att det blir ungefär 12 timmars dag och helt mörkt på natten. Byt gärna till något kortare dagar på vintern.

UVB är valfritt, eftersom arten tillbringar dagarna i gömslen. Vill du ge ett svagt UVB-rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1), så montera det över en del av terrariet och se till att det finns gott om gömslen, så att djuret själv kan välja. Utan UVB är det ännu viktigare att ge kalk och D3-vitamin i födan. Hotspoten kan vara en sten under en spotlampa, som håller värmen även efter att ljuset släckts.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Chondrodactylus turneri har god aptit och är inte kräsen. Den äter syrsor, kackerlackor, mjölmaskar, nattfjärilar och gräshoppor. Syrsor och kackerlackor är bra baskost, medan nattfjärilar och gräshoppor på sommaren är en omtyckt godbit. Den kan också ta nyfödda möss, men det är varken nödvändigt eller en bra vana.

Djuret kan ta byten som är större än huvudet, men ge inte så stora insekter ofta. Vuxna djur får föda 2-3 gånger i veckan. Ungar behöver mat oftare. Många djur lär sig lätt att ta insekter från en pincett, och matningen gör dem mindre skygga. En frisk vuxen gecko klarar sig i två veckor utan mat om den har ätit sig mätt först, men gör det bara om det är nödvändigt.

Pudra födan med kalk och ge D3-vitamin med jämna mellanrum, eftersom alla insekter innehåller för lite kalk. Som hos *Chondrodactylus angulifer* ges kalk vid varje måltid till ungar och äggläggande honor och en gång i veckan till andra vuxna.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Chondrodactylus turneri är inget djur för hantering. Den kan vara vild och oberäknelig. En dag solar den lugnt på en sten, och en annan dag rusar den iväg i panik så fort någon kommer i närheten. Den är snabb och kan hoppa flera centimeter. Den passar den som vill titta på ett nattaktivt djur genom glaset. Vid matning försvinner skyggheten, och djuren nafsar ivrigt efter insekterna, så se upp med fingrarna.

Ett par kan gå tillsammans i terrariet, och de vuxna kan ignorera ungarna, men det är inte säkert. En hane med flera honor avråds, eftersom en hona efter äggläggningen kan bli mycket aggressiv mot de andra honorna, så att de slåss våldsamt. Hanar ska hållas var för sig, eftersom hanarna hos släktingarna är territoriella. Håll därför djuren enskilt eller som ett par, och var beredd att skilja dem åt. I naturen delar flera djur ofta samma sten, men ett terrarium är långt mer avgränsat.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hos *Chondrodactylus turneri* känns hanarna som hos släktingarna igen på två bulor under svansroten, där hemipenisfickorna sitter, och ofta på porer framför kloaken. Ålder och vikt vid könsmognad är inte kända. Släktingen *Chondrodactylus angulifer* blir könsmogen vid 10-12 månader, men honor bör vänta tills de är minst 18 månader och i god hull, eftersom äggen kräver mycket kalk.

PARNING

Avel är ganska lätt när djuren är välmatade. Hanen uppvaktar genom att slicka honan på nosen och locka med pipande ljud. Arten har ingen känd fast avelssäsong eller vinterdvala. Släktingar som *Chondrodactylus angulifer* får en vinterdvala med lägre temperatur, torrare luft och kortare dagar i en till två månader, men om det är nödvändigt hos den här arten är inte känt.

Håll ett öga på honans vikt och kalktillförsel, och skilj djuren åt om hon tappar vikt eller jagas runt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ett till två hårdskaliga ägg åt gången, som andra geckor i gruppen. Antalet äggkullar per år är inte dokumenterat; nära släktingar lägger två till sex äggkullar per år.

Ge honan en äggläggningslåda med lätt fuktig sphagnum eller fuktig sand, och leta efter ägg varje dag. Djuren kan också gräva ner äggen i kokosfiber i själva botten. Äggen är sköra när de är lagda, så rör dem så lite som möjligt.

INKUBATION

Vid 27-29 °C och omkring 90 % luftfuktighet kläcks äggen efter 50-60 dagar. Det är inte känt om temperaturen påverkar ungarnas kön.

Håll äggen på ett lätt fuktigt, aldrig blött underlag, lägg dem i en låda med små lufthål och vänd dem inte. Ägg som blir liggande i terrariet under goda förhållanden kan också kläckas utan inkubator. Det är dock inte det säkraste tillvägagångssättet.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Storlek, vikt och tillväxt hos ungarna är inte kända. Håll ungarna i små lådor som är lätta att hålla rena, med hushållspapper eller ett tunt lager substrat, ett fuktigt gömställe och ett par platta stenar. Ge små insekter, till exempel små syrsor pudrade med kalk och vitaminer, och väg dem regelbundet så att du kan följa utvecklingen.

De vuxna kan ignorera ungarna, men ungarna är lättare att mata i en liten låda för sig själva. Dela på dem om de börjar slåss eller om någon blir märkbart större än de andra.

Hälsa och vanliga misstag

Chondrodactylus turneri har inga kända egna sjukdomar, så råden bygger på allmän gecko-skötsel och på släktingarna. De typiska felen är:

- För lite kalk och D3-vitamin, särskilt hos ungar och äggläggande honor. Det ger mjuka ben och darrningar. Pudra födan och ge en skål med kalk.
- För hög luftfuktighet eller ett ständigt vått substrat, som ger mögel och hudproblem.
- Hudrester som sitter kvar på tårna, eftersom ett fuktigt gömställe saknas. Ge en fuktlåda och lossa resterna försiktigt med ljummet vatten.
- Överutfodring. Djuret är glupskt och äter mer än det behöver.
- Rymning. Arten är snabb och hoppar, så ha ett tättslutande lock.
- Stress och slagsmål om djur hålls ihop utan tillräckligt med gömslen.

Ett friskt djur har klara ögon och en fyllig svans. Sök veterinär med erfarenhet av kräldjur om geckon tappar vikt, inte äter på flera veckor eller ser slö ut.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.